

SAMENVATTING

Aanleiding voor de quick-scan

In het verlengde van hun gezamenlijk convenant 'Kennis voor de praktijk', stellen MEE Nederland, VGN, Vilans en ZonMw najaar 2011 een kennisagenda op voor de gehandicaptensector. In deze agenda geven de vier partners aan op welke kennisgebieden zij de komende jaren het accent zullen leggen. Uiteindelijk doel is dat instellingen en professionals in de gehandicaptensector meer en beter gebruik maken van gefundeerde kennis, zodat de kwaliteit van zorg en ondersteuning - en daarmee de kwaliteit van bestaan van cliënten - verbetert.

Voor deze kennisagenda is een 'onderlegger' nodig, bestaande uit enerzijds een overzicht van de al aanwezige kennis en kennis die, mede in het licht van toekomstige ontwikkelingen, wordt gemist en anderzijds een overzicht van activiteiten, methoden en infrastructuur om bestaande en toekomstige kennis beter toe te passen. Aan Kalliope Consult is gevraagd om deze onderlegger door middel van een quick-scan samen te stellen. In dit rapport worden de resultaten hiervan gepresenteerd. In de scan werd gebruik gemaakt van schriftelijke en digitale bronnen. Ook werden interviews onder sleutelfiguren gehouden.

Bevindingen algemeen

Aanbevolen wordt om ten aanzien van de kennisagenda te kiezen voor het overkoepelend thema *human rights*. Deze keuze is in lijn met de bevinding dat in het werk van kennisproducenten en stakeholders de persoon met beperkingen – zijn medemens-zijn, burgerschap, rechten, krachten en kwetsbaarheden – degene is om wie het bij de kennisontwikkeling gaat. Daarnaast zou deze keuze een teken zijn van verbondenheid met de internationale gemeenschap van onderzoekers; de IASSID, wereldorganisatie van onderzoekers in de zorg en ondersteuning aan mensen met verstandelijke beperkingen, heeft in haar visie op onderzoek voor dit concept gekozen.

De rode draad in de uitkomsten van de scan is de signalering dat er ten aanzien van de kennissituatie in de gehandicaptensector veel winst kan worden behaald in het *leggen van verbindingen*, zowel inhoudelijk als qua infrastructuur. En dat niet de kennis op zich het grootste probleem is maar de vertaling, toepassing, ontsluiting en deling ervan.

Specifieke bevindingen over de inhoud van kennis

1. Binnen de gehandicaptensector is veel kennis aanwezig. Tal van universitaire centra, hogescholen en andere organisaties doen onderzoek. Naast het feit dat lopend onderzoek vervolgvragen stelt, zijn er ontwikkelingen in maatschappij en sector die nieuwe kennisvragen met zich meebrengen. De vijf belangrijkste ontwikkelingen zijn: vermaatschappelijking, het voorop stellen van de cliënt, de nadruk op kwaliteit van zorg, de aandacht voor vakkenis van beroepskrachten en biogenetische/medische ontwikkelingen. Op elk van deze terreinen leven kennisvragen. Naar verhouding vloeien de meeste vragen voort uit de ontwikkeling 'vermaatschappelijking'.
2. Met betrekking tot de soorten kennis wordt aanbevolen om de komende jaren naast voortgaand evidence based onderzoek vooral ook initiatieven te ontplooien tot activiteiten waarin practice based kennis en ervaringskennis worden verzameld, geordend en gedeeld. Bottum up onderzoek vanuit instellingen, beschrijvingen van best practices, het bijeenbrengen van kennis die 'in de hoofden' van mensen zit (impliciete kennis, 'tacit knowledge') worden belangrijk gevonden. Dit soort kennis neemt sterk toe, het is tijd haar op een meer systematische wijze te ontsluiten, bijeen te brengen en te verbinden aan expliciete kennis.

Specifieke bevindingen over de kennisinfrastructuur

1. In de kennisinfrastructuur is veel te winnen op het punt van het leggen van verbindingen. In de verbinding tussen onderzoek en praktijk is de afgelopen jaren,

mede als gevolg van programma's van ZonMw, veel in gang gezet. Veelal zijn die verbindingen 'verticaal', dat wil zeggen tussen onderzoekers en veldorganisaties. Er zijn ook 'horizontale' verbindingen nodig, dat wil zeggen verbindingen tussen kennisproducenten onderling en tussen praktijkinstellingen onderling. Daar is nog veel in te verbeteren, er is nog te zeer sprake van eigen winkels en etalages, waardoor kennis in hokjes blijft en versnipperd raakt. De diverse infrastructuren (universiteiten, hogescholen, bijzondere kennisnetwerken binnen zorginstellingen en rond autisten, EMB, LVG, etc.) kunnen veel meer op elkaar worden aangesloten.

2. Een groot aantal kennisproducenten bevindt zich op hetzelfde terrein. Een goed voorbeeld is participatie/inclusie waarop in het bijzonder tal van lectoraten en overige kennisorganisaties werkzaam zijn. Ook hier kan afstemming en samenwerking nog veel doen.
3. Aan de overdracht en vertaling van onderzoeksresultaten naar professionals wordt op dit moment binnen de sector gewerkt. Zo is er sinds kort het *Kader Kritische Vak kennis*, dat laat zien welke vak kennis professionals in de gehandicaptenzorg moeten hebben om hun werk goed te kunnen doen, en wordt er gewerkt aan de *body of knowledge* die beroepskrachten (in het bijzonder niveaus C en D) zich tijdens basisopleiding en nascholing behoren eigen te maken. En behalve beroepskrachten zijn er ook andere gebruikers voor wie de kennis van belang is, zoals medewerkers van reguliere dienstverlenende organisaties en gemeenten. De kennis moet dus toegesneden worden op specifieke gebruikers.
4. Een afzonderlijk element in de toepassing van kennis is de maatschappelijke inzet bij kwesties van politiek en beleid. De maatschappij worstelt met problemen, waar door de sector met kennis kan worden bijgesprongen. Zoals bij plannen om de IQ- grens te wijzigen of beleidsmaatregelen rond Wajong, Sociale werkplaatsen en PGB. De sector kan hier meer initiatief in nemen.
5. Ook de beschikbaarheid van kennis kan beter. Veel kennisproducenten zijn slecht, en soms zelfs in het geheel niet, digitaal bereikbaar. Bij kennisproducenten, kennisnetwerken en stakeholders die hun kennis en informatie wel goed hebben ontsloten – vaak in afzonderlijk te raadplegen kennisbanken of databases – wordt regelmatig overlap aangetroffen. Met samenwerking en coördinatie valt hier veel aan doelmatigheid en effectiviteit te winnen.
6. De inbreng van doelgroepen in onderzoek is doorgaans aanwezig. Zij kan wel op een hogere tree van de participatieladder worden gebracht. Bij elk onderzoek of ander initiatief voor kennisontwikkeling zou, samen met de doelgroep, structureel de vraag gesteld en beantwoord moeten worden wat hun inbreng kan en/of dient te zijn.
7. De financiering van de kennisontwikkeling in de gehandicaptensector staat onder druk. Mede omdat door het ministerie van VWS de komende jaren geen of weinig middelen beschikbaar worden gesteld, zal naar andere wegen moeten worden gezocht. De sector zal nu veel meer zelf moeten doen om onderzoek en implementatie van onderzoeksresultaten gefinancierd te krijgen. Alternatieve mogelijkheden zijn: invoegen in onderzoeksprogramma's die niet specifiek op de gehandicaptenzorg zijn gericht, bestemmingsgelden bij samenwerkende fondsen creëren en het toepassen van de formule waarbij zorginstellingen de mogelijkheid wordt gegeven om in te tekenen op onderzoeksthema's, waardoor zij worden uitgenodigd eigen verantwoordelijkheid te nemen en eigen investeringen te doen.